

بیان "سازگاری" در پاسخ به کنش گفتاری امری - ارشادی "پیشنهاد" در محیط کلامی روسی

مریم شفق*
*

استادیار زبان روسی دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی،
تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۳/۰۶/۱۰، تاریخ تصویب: ۹۵/۰۱/۲۸)

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی و نمایان نمودن فرمول‌هایی که در محیط کلامی روسی، برای پاسخ مثبت به "پیشنهاد" به کار می‌روند، می‌پردازد. ویژگی مهم کنش گفتاری "سازگاری" وجود ساختار گفتگوست. در اینجا "پیشنهاد" به‌عنوان کنش گفتاری محرک عمل می‌کند و مخاطب کلامی در پاسخ به آن یکی از دو کنش گفتاری "سازگاری" و یا "ناسازگاری" را می‌گزیند. مواد زبانی برای انجام گرفتن این پژوهش، دستاوردها و تازه‌های دانش زبان‌شناسی معاشرت است. انگاره پژوهش بر آن است که پذیرش سازگاری برای رعایت اصل ادب، به ویژه راهکارهای سازگاری و فروتنی در اصل ادب است. پرسش آن است که مواد زبانی که برای بیان سازگاری در محیط کلامی روسی، به‌ویژه در پاسخ به کنش گفتاری "پیشنهاد" به کار می‌روند، کدامند و از چه ویژگی‌هایی برخوردارند؟ در نتیجه پژوهش روشن شد آن دسته از عناصر زبانی را که در شکل‌گیری فرمول‌های سازگاری نقش دارند، می‌توان در دو گروه اصلی سازگاری به کمک تکرار ابزار زبانی و سازگاری به کمک استفاده از ریل‌یاتیوها تقسیم کرد. تکرار خود می‌تواند گوناگون باشد. زبان‌شناسان تکرار را در کاربردشناختی زبان در دو گروه درست و نادرست تقسیم کرده‌اند. تکرار می‌تواند همچنین در صورت‌های ویراستگی و یا پرداختی باشد. ریل‌یاتیوها واحد ارتباطی کلامند که در بردارنده واکنش گوینده نسبت به پدیده‌های اطرافند.

واژه‌های کلیدی: کنش گفتاری سازگاری، اصل ادب، راهکار سازگاری، تکرار، ریل‌یاتیو.

مقدمه

در دستورهای سنتی آموزش زبان خارجی، بار نخست کانون توجه آموزگاران بر آموزش واژگان جدید به زبان‌آموز بود. پس از آن، مدرسان به آموزش دستور تکیه کردند، اما در آموزش واژگان و یا دستور زبان کاستی بزرگی نهفته بود، آنگونه که زبان‌آموزان با آنچه آموخته بودند، قادر به برقراری ارتباط کلامی درست با مخاطب محیط کلامی گویشور به آن زبان نبودند. علت آن بود که در این شیوه آموزش، فرهنگ و آداب و معاشرت محیط کلامی برای به‌کارگیری واژگان و دستور زبان لحاظ نگردیده بود. از این رو، زبان‌شناسان برآن شدند فرمول‌هایی را که برای به‌کارگیری در موقعیت‌های کلامی در فرهنگ زبانی مشخص به‌کار می‌روند، بازشناسند. این موقعیت‌های کلامی را در اجرای کنش‌های گفتاری مختلف، پژوهش و بررسی کردند. در شکل‌گیری هر یک از این فرمول‌ها، دریافتند که بردارهای سلسله مراتب افقی و عمودی ارتباط سخت‌تأثیرگذار است. سلسله مراتب عمودی را معیارهای جنسیتی، مذهبی، سنی و موقعیت اجتماعی تعریف و مشخص می‌سازد. عناصر سازنده فرهنگ از جمله انگارگان، ذهنیت، آداب و رسوم و سنت‌های اجتماعی نیز انگیزه مهمی در شکل‌گیری واژه و فرمول‌های زبانی به حساب می‌آیند. این‌ها همه مبنای شکل‌گیری گونه جدیدی از زبان‌شناسی با عنوان "زبان‌شناسی معاشرت" (лингвистика общения) شد.

موضوع پژوهش حاضر عبارت است از تعیین فرمول‌های که در شرایط سازگاری در پاسخ به کنش گفتاری امری - ارشادی "پیشنهاد" در محیط کلامی روسی به‌کار می‌روند. هدف، دسته‌بندی این فرمول‌ها از نظر کاربردشناختی در زبان است. پرسش اصلی این پژوهش، بررسی ویژگی‌های پاسخ مثبت به کنش گفتاری امری ارشادی "پیشنهاد" در محیط کلامی روسی است و آنکه رابطه راهکارهای اصل ادب با این پاسخ چگونه است؟ پیش فرض بر آن است که سازگاری با "پیشنهاد" برای رعایت اصل سازگاری و رد آن در ناسازگاری با آن قرار دارد. روش پژوهش ما، بر پایه دستاوردهای زبان‌شناسی معاشرت و آثار و نگاه‌های زبان‌شناسان روس استوار است.

سابقه پژوهش

انگاره کنش‌های گفتاری نخستین بار توسط ج. استین (Дж. Остин) مطرح شد و در آغاز در دانشگاه هاروارد به سال ۱۹۵۵ تدریس شد. این مطالب بعدها در سال ۱۹۶۲ در کتابی با عنوان واژه در نقش عمل (Слово как действие) به چاپ رسید.

ج. سرل (Дж. Серль) آمریکایی و پ. ف. ستراسون (П. Ф. Стросон) انگلیسی از پیروان مکتب استین بوده‌اند. زبان‌شناسان روس پژوهش‌های خویش را در زمینه کنش‌های گفتاری از سال‌های ۷۰ قرن ۲۰ آغاز کردند. از آن میان باید به پژوهش‌های ن. د. آروتینوا (Н.Д.Арутюнова) (۱۹۷۶)، ی. و. پادوچوا (Е.В.Падучева) (۱۹۸۲)، ی. ن. س‌تاریکوا (Е.Н.Старикова) (۱۹۸۱)، ت. و. بارچونوا (Т.В.Барчунова) (۱۹۸۴)، ای. م. کابازیوا (Е.М.Кобозева) (۱۹۸۶) و ن. ای. فارمانفسکایا (Н.И.Формановская) (۱۹۹۸) اشاره کرد.

نوشته‌های ناتالیا فارمانفسکایا در آداب معاشرت: ارتباط متقابل کلامی: ارتباط و کاربردشناختی^۱ (۲۰۰۷) و آداب معاشرت کلامی در معاشرت روسی (نظریه و عمل)^۲ (۲۰۰۹) پایه و مبنای مهمی در زبان‌شناسی کاربردی و زبان‌شناسی معاشرت روسی به حساب می‌آیند که البته مواد اصلی این پژوهش را نیز تشکیل می‌دهند. افزون بر آن باید به فرهنگ تفسیری آداب کلام معاشرت روسی^۳ آ. گ. بالاکای (А.Г.Балакай) که بالغ بر چهار هزار واژگان برای موقعیت‌های مختلف کلامی را در زبان روسی در خود گرد آورده است، اشاره کنیم که از آن نیز به عنوان مواد زبانی اصلی در زبان روسی در این پژوهش استفاده کرده‌ایم.

غیر از آن، پایان نامه و مقالات زیر در موضوع تحقیق یافت شد:

۱. م. ک. لوبیموا (М.К.Любимова) (۲۰۰۴): پایان نامه دکتری "مفاهیم انگیزشی سازگاری و ناسازگاری در گفتار روسی و آلمانی جلسات و مذاکرات"^۴.
۱. ک. آ. ارازالینوا (К.А.Оразалинова) (۲۰۱۲): مقاله "مفاهیم ارتباطی سازگاری و روش‌های بیان آن در زبان روسی"^۵.
۲. ت. م. شکاپنکو (Т.М. Шкапенко) (۲۰۱۱): مقاله "ویژگی‌های نقشی و کاربردشناختی کنش‌های گفتاری با معنای سازگاری"^۶.

1- Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика

2- Речевой этикет в русском общении (теория и практика)

3- Толковый словарь русского речевого этикета

4- Интенциональные смыслы согласия и несогласия в русских и немецких дискурсах совещаний и переговоров

5- Коммуникативные смыслы согласия и способы их вербализации в русском языке

6- Функционально-прагматические особенности речевых актов со значением согласия

۳. آ.آ. ست‌نیکوا (А.А.Сотникова) (۱۹۸۷): مقاله "گفت و گو و شرایط اجرایی شدن مقوله معنایی و ارتباطی سازگاری و ناسازگاری با آن"^۱.
۴. ا. و. ازارفسکی (О.В.Озаровский) (۱۹۷۴): مقاله "روش‌های بیان سازگاری و ناسازگاری در زبان روسی معاصر"^۲.
۵. آ.س. کراینوا (А.С.Крайнова) (۲۰۱۲): سازگاری و ناسازگاری در معاشرت کلامی روسی: جنبه‌های زبانشناسی و ارتباطی^۳.

کنش‌های گفتاری

موضوع پژوهش در نظریه کنش‌های گفتاری، کلامی است که گوینده آن را به‌زبان می‌راند و این کلام به‌عملی در موقعیت معاشرت با مخاطب تبدیل می‌شود: Благодарю Вас. از شما سپاسگزاری می‌کنم. این عمل (کلام) عملی و هدفمند بوده و بر اساس اصول و مقررات رفتار کلامی مورد پذیرش در جامعه به‌انجام می‌رسد. ای.م. کابازیوا (И.М.Кобозева) که تحقیقات گسترده‌ای بر روی نظریه کنش‌های گفتاری داشته است، آن را اینگونه تعریف کرده است: "علمی است از منطق و فلسفه در مبانی ابتدایی، و علمی است در زبان‌شناسی در نتایج حاصله از ساختار واحد ساده و ابتدایی معاشرت کلامی یعنی کنش‌گفتاری" (کابازیوا ۱۲). تعریف ن. ای. فارمانفسکایا نیز این‌چنین است: "از کنش‌گفتاری، گفته‌ای را درک می‌کنیم که به روشنی بر زبان رانده می‌شود و و نیازمند انگیزه روشنی برای انجام عمل واقعی و یا ذهنی به‌کمک زبان و یا کلام است" (فارمانفسکایا، ۲۰۰۲، ۱۱۱).

ویژگی‌های اصلی کنش‌های گفتاری، داشتن قصد و نیت (намеренность)، توافق بر استفاده از زبان بنابر قانون و قاعده مشخص در یک جامعه (конвенциональность) و آمادگی دسترسی به اهداف خویش (целевая установка) از سوی گوینده است. در کنش‌های گفتاری، گوینده و مخاطب شرکت می‌جویند که اطلاعات پایه‌ای و کلی درباره جهان پیرامون خویش در اختیار دارند، از مهارت‌های کلامی مشترکی برخوردارند و هدف آنها

1- Диалог и условия реализации в нем семантико-коммуникативной категории согласия – несогласия

2- Способы выражения согласия-несогласия в современном русском языке

3- Согласие и несогласие в русском речевом общении: лингвистический и коммуникативный аспекты

معاشرت کلامی است. همه این توانایی‌ها، کاربردشناختی (прагматика) زبان را نزد بومیان زبان و گویشوران زبان شکل می‌دهد. هر کنش‌گفتاری چون معاشرت کلامی بر اساس مقررات و اصول مشخص و روشنی شکل می‌گیرد. در بار نخست، باید به روند رایج برقراری ارتباط که رفتار انسان را در جامعه تعیین می‌کنند، توجه کرد. این روندها، قوانین اخلاقی، آداب و معاشرت و به‌ویژه آداب و معاشرت کلامی را تشکیل می‌دهند. کنش‌های گفتاری از سه فاز، سطح یا کنش همزمان کنش بیانی (локутивный акт)، کنش منظوری (иллокутивный акт) و کنش تأثیری (перлокутивный акт) تشکیل می‌شوند. مقصود از کنش بیانی به‌گفته استین عمل "گفتن" در معنا و مفهوم کلی این کلمه است (استین ۸۴). عمل گفتن در فرآیند تولید کلام صورت می‌پذیرد و خود تعیین‌کننده واقعیت انجام شدن گفته و سخنی است که حاوی معنایی مشخص است. کنش منظوری مهمترین مولفه کنش‌های گفتاری را تشکیل می‌دهد و مقصود از آن به‌انجام رساندن قصد و نیت ارتباطی گوینده برای انجام کاری به‌کمک کلام است. کنش تأثیری عبارت است از نتایج غیرکلامی کنش منظوری که دستاورد برخی نتایج به‌کمک گفتن است (همان ۱۰۰). در هر کنش‌گفتاری هر سه کنش نامبرده همزمان صورت می‌پذیرد و بیشترین توجه بر کنش منظوری معطوف است.

کنش‌گفتاری "پیشنهاد"

ج. استین، ج. سرل و بسیاری از زبان‌شناسان دیگر کوشیده‌اند طبقه‌بندی‌ای از کنش‌های گفتاری بر اساس نیروی منظوری، یعنی انگیزه کلامی ارائه دهند. در این طبقه‌بندی‌ها، "پیشنهاد" (предложение) در زمره کنش‌های گفتاری امری-ارشادی (директивы) است که از آن به‌عنوان کنش‌های گفتاری محرک (побудительные речевые акты) نیز یاد می‌شود. منظور از این دسته از کنش‌های گفتاری، سخنی است که به‌واسطه آن، گوینده در برانگیختن شنونده به‌انجام عملی برمی‌آید.

"پیشنهاد" عنوان موقعیتی از معاشرت است که در آن گوینده مخاطب خویش را تحریک به شرکت جستن در عملی می‌کند که بیشتر به صورت مشترک است (فارمانفسکایا، ۲۰۰۹، ۲۸۲). همانگونه که گفته شد، کنش‌گفتاری "پیشنهاد" در گروه کنش‌های گفتاری امری-ارشادی جای می‌گیرد. در گروه کنش‌های گفتاری امری-ارشادی می‌توان زیرگروه‌های پیشنهاد، درخواست، دعوت، مشورت، تعارف و مانند آن را تمییز داد. مرزهای بین هر یک از کنش‌های گفتاری، مطلق نبوده و با توجه به موقعیت کلامی (коммуникативная

ситуация) که در آن به‌کار می‌روند، هر یک از آن‌ها می‌تواند معنای آن دیگری را نیز به‌خود بیابد و مترادف واقع شود. برای نمونه، ارائه پیشنهاد را می‌توان در چارچوب جملات غیرمستقیم و با استفاده از دیگر کنش‌های گفتاری که متضمن معنا و مفهوم پیشنهادند، به‌کار برد. برای نمونه، برای بیان درخواست خویش به مخاطب، باید فضای محترمانه معاشرت را حفظ نماییم. از این رو محترمانه بیان نمودن "درخواست" می‌تواند در قالب "پیشنهاد" صورت پذیرد. در این صورت این دو کنش گفتاری مترادف واقع خواهند شد. این شکل استفاده از یک کنش گفتاری در نقش کنش گفتاری دیگر، بیش از هر چیز با رعایت قوانین اخلاقی و ادب در جامعه در ارتباط است.

کنش گفتاری "سازگاری" (توافق)

"سازگاری" (согласие) عنوان موقعیت معاشرتی است که در آن در پاسخ به درخواست و یا نظر اعلام شده، پاسخ مثبت داده می‌شود" (فارمانفسکایا، ۲۰۰۹، ۲۶۲). "ازگاری" آن دسته از کنش‌های گفتاری را گویند که در آن مخاطب (адресат) با میل و همراه با سپاس و قدردانی نظر، پیشنهاد و دعوت گوینده را می‌پذیرد. این کنش گفتاری بطور اصولی در چارچوب گفتگو پدید می‌آید. از آنجا که گفتگو عنصر تفکیک ناپذیر در بررسی این کنش گفتاری است، خبر دستوری نیز بیشتر دارای ویژگی اجرایی بوده و از زبان اول شخص مفرد و یا جمع بیان می‌شود.

همانگونه که گفته شد، "راهکار سازگاری" (максима согласия) اصل ادب ج. لیچ در شکل‌گیری فرمول‌های سازگاری بسیار تعیین کننده است. این راهکار بر این انگاره و باور استوار است که باید از ناسازگاری کاست و بر سازگاری میان گوینده و شنونده افزود. براساس آن گفته می‌شود که بهتر آن است ناسازگاری خود را نیز با سازگاری آغاز کنیم. بدین منظور در محیط کلامی روسی می‌توان شاهد کاربرد صورت‌های زیر بود:

(Да) с одной стороны, я (мы) согласен (согласны), но с другой стороны ...

(بله) از یک طرف من (ما) با شما موافقم (موافقیم). اما از طرف دیگر ...

(Да) с одной стороны, Вы (ты) прав (-а, -ы), но с другой стороны ...

(بله) از یک طرف شما (تو) حق دارید (حق داری)، اما از طرف دیگر ...

Возможно, Вы (ты) прав (-а, -ы), но ... ممکن است حق با شما (تو) باشد، اما ...

آنچه در میان تحقیقات زبان‌شناسان درباره کنش گفتاری سازگاری مشترک است، آن است

که ایشان در مورد ویژگی گفتگو گونه این کنش‌گفتاری اتفاق نظر دارند (لویموا ۶). کنش‌گفتاری سازگاری می‌تواند در پاسخ به دیگر کنش‌های گفتاری، مانند دعوت، پیشنهاد و درخواست محقق شود. ویژگی کاربرد این کنش‌گفتاری در مقایسه با کنش‌گفتاری ناسازگاری آن است که هم‌سو با رعایت راهکار سازگاری اصل ادب ج. لیچ صورت می‌پذیرد. از سوی دیگر ویژگی سخنی که موجب ایجاد این کنش‌گفتاری شده است، آن است که محرک مخاطب در دادن پاسخ به دعوت، درخواست، پیشنهاد، اعلام نظر، عقیده، تأیید تطابق دیدگاه‌ها، نقطه نظرات، احساسات با مخاطب کلامی است. م. ک. لویموا شرایط انجام سازگاری را در (۱) تأیید چیزی و یا اجازه انجام کاری؛ (۲) مشترک بودن دیدگاه‌ها؛ (۳) اعلام سازگاری متقابل نام می‌برد (لویموا ۶-۷). ک. آ. ارازالینوا اهمیت کنش‌گفتاری سازگاری را در بسامد کاربرد بالای آن در ارتباط کلامی و اهمیت آن در معاشرت کلامی می‌داند (ارازالینوا ۸۲).

فرمول‌های آداب معاشرت کلام، استفاده هم‌زمان و یا پی‌درپی کنش‌های گفتاری سپاسگزاری با سازگاری و توافق را موجب می‌شوند. در این صورت کنش‌گفتاری سپاسگزاری می‌تواند در موقعیت پیش‌آیندی (۱) و یا به صورت هم‌زمان با پذیرش پیشنهاد (۲) (کنش‌گفتاری سازگاری) صورت پذیرد:

Спасибо. Я принимаю Ваше предложение.

سپاس. من پیشنهاد شما را می‌پذیرم. (۱)

Я с благодарностью принимаю Ваше предложение.

من قدر دانم و پیشنهاد شما را می‌پذیرم. (۲)

ک. آ. ارازالینوا کنش‌گفتاری "سازگاری" را در انواع کاربردشناختی سازگاری - تأکید (согласие-одобрение)، سازگاری - تأیید (согласие-одобрение)، سازگاری - اجازه (согласие-разрешение)، سازگاری - وعده (согласие-обещание)، سازگاری - قرارداد (согласие-договор)، سازگاری - چشم پوشی / گذشت (согласие-уступка)، سازگاری جزئی (частичное согласие)، سازگاری نامعلوم (неуверенное согласие)، سازگاری فرضیه (согласие-допущение)، سازگاری مودبانه (вежливое согласие)، سازگاری منفی / غیرفعال (пассивное согласие)، سازگاری همراه با هجو (ироническое согласие)، سازگاری دروغین (ложное согласие) نام می‌برد (ارازالینوا ۸۲).

م. ک. لویموا (لویموا ۷) و ک. آ. ارازالینوا (ارازالینوا ۸۴) کنش‌گفتاری "سازگاری" را

در دو گروه کامل و ناکامل یا جزئی تقسیم می‌کنند. در سازگاری کامل، گوینده بی‌هیچ شرطی با نظر، عقیده، پیشنهاد و ... مخاطب خود موافقت می‌کند، در حالیکه در سازگاری ناکامل، او توافق خود را منوط به حاصل شدن شرط / شرایطی اعلام می‌دارد (لویموا ۷).

سازگاری جزئی یا ناکامل بیشتر به شیوه‌ای غیرمستقیم بیان می‌شود. از روش‌های شکل‌گیری غیرمستقیم پاسخ مثبت در شرایط سازگاری ناکامل می‌توان به الف) محدود ساختن پاسخ به فاعل مشخص، ب) محدود ساختن پاسخ به زمان مشخص، پ) محدود ساختن پاسخ به شرایط و جنبه‌های مشخصی از پیشنهاد، درخواست، نظر و عقیده و ... اشاره کرد. عمده فرمول‌هایی که این صورت‌ها را شکل می‌دهند، صورت‌های زیرند:

الف) محدود ساختن پاسخ مثبت به فاعل مشخص:
 Я да. من بله. Мы да. ما بله.

ب) محدود ساختن پاسخ مثبت به زمان مشخص:
 Пока да. فعلاً بله. (Только) не сейчас. فقط الان نه.

پ) محدود ساختن پاسخ مثبت به شرایط مشخص:
 بیان سازگاری در پاسخ به پیشنهاد، می‌تواند منوط به شرط پذیرفتن (توافق) دیگری / دیگران اعلام گردد. در این صورت فرمول سازگاری بیشتر در قالب جملات مرکب شکل می‌گیرد که ترکیبی از تلفیق پی در پی دو فرمول توافق هستند. در این صورت فاعل جمله شرطی بیشتر ضمایر Вы (شما)، ты (تو)، все (همه) و خبر آن، به صورت صفت کوتاه согласен (-на, -ны) (موافقید، موافقی، موافقت) واقع می‌گردد. در این صورت، اعلام سازگاری گوینده به طور کلی به کمک فرمول Я не возражаю. (من مخالفتی ندارم.) و یا صورت Я не против. (من مخالفتی ندارم.) انجام می‌شود:

Если Вы (ты, все) согласен (-на, -ны), то и я не возражаю.

اگر شما (تو، همه) موافقید (موافقی / موافقت)، من مخالفتی ندارم.

Поскольку все согласны, то (так) и я не возражаю.

از آنجا که همه موافقت، من مخالفتی ندارم.

Я не возражаю, когда все согласны.

وقتی همه موافقت، من مخالفتی ندارم.

صورت‌های اعلام سازگاری به کمک فرمول Я не против. (من مخالفتی ندارم.) می‌تواند به شکل‌های زیر باشد:

Я не против, когда ... من مخالفتی ندارم زمانی که ...

Я не против, если ... من مخالفتی ندارم اگر ...

اعلام محدودیت درباره سازگاری صورت گرفته (سازگاری جزئی) می‌تواند به کمک وارد شدن ساختارهای زبانی زیر در فرمول توافق حاصل شود:

в целом / در کل в частности / در مجموع / در کل
пожалуй / شاید / ممکن است

آ. و. بوندارکو (А.В.Бондарко) و س. آ. شویبیک (С.А.Шубик) راهکارهای زبانی بیان سازگاری را استفاده از تکرار (повтор) ابزار زبانی و یا استفاده از ریل‌یاتیوها (релятив) خوانده‌اند (بوندارکو، شویبیک ۳۹۴).

الف) تکرار:

آ. و. بوندارکو و س. ب. شویبیک تأکید دارند که بیشترین و کامل‌ترین معنای سازگاری به کمک ابزار زبانی تکرار محقق می‌شود و آن را در اقسام تکرار دقیق (точный повтор) و تکرار غیردقیق (неточный повтор) تقسیم کرده‌اند (بوندارکو، شویبیک ۳۹۵-۳۹۶).
تکرار دقیق آن است که در آن از ابزار زبانی یکسانی استفاده شده باشد:

Пойдем в кино? Пойдем в кино.

برویم به سینما. برویم به سینما؟

دیگر انواع تکرار، تکرار مترادف، تکرار اصلاحی و تکرار تکمیلی‌اند (بوندارکو، شویبیک ۳۹۵-۳۹۶).

تکرار مترادف، بر مترادف متنی استوار است:

Ты получил подарок? Да, у мамы.

تو هدیه گرفتی؟ بله از مادرم.

تکرار اصلاحی به کمک تکرار از راه تصحیح قسمتی از پاسخ انجام می‌شود:

У тебя есть специальность бизнес-информатика? Да, бизнес – администрирование.

تو تخصص تجارت انفورماتیک داری؟ بله، (تخصص) تجارت اداری (دارم).

در تکرار تکمیلی، پاسخ تکرار همراه با توضیح اضافی و تکمیلی است:

Это кто? Мой коллега. На факультете.

این کیست؟ همکار من. در دانشکده.

در اینجا به مهم‌ترین فرمول‌های بیان سازگاری در محیط کلامی روسی که بر پایه تکرار ابزار زبانی استوارند، می‌پردازیم.

۱) همانگونه که گفته شد، "پیشنهاد" از جمله کنش‌های گفتاری محرک یا امری-ارشادی است و یکی از مشخصه‌های کاربردی آن "دعوت" گوینده از مخاطب برای انجام عملی مشترک است. اعلام "پیشنهاد" و یا "درخواست" برای انجام عملی به صورت مشترک بیشتر در محیط کلامی روسی به کمک استفاده از اول شخص جمع فعل در آهنگ پرسشی شکل می‌گیرد: *Идём (برویم؟)*، *Сходим (با هم برویم؟)*، *Сделаем (با هم انجام بدهیم؟)* و بسیاری نمونه‌های دیگر. در این صورت، سازگاری برای انجام عمل مشترک پیشنهاد شده نیز به کمک همان صورت فعل در آهنگ خبری اعلام می‌شود:

Обсуждаем? Обсуждаем. **Поговорим? Поговорим.**

بحث می‌کنیم؟ بحث می‌کنیم. صحبت می‌کنیم؟ صحبت می‌کنیم.

Уточняем? Уточняем. **Пойдем? Пойдем.**

مشخص می‌کنیم؟ مشخص می‌کنیم. برویم؟ برویم.

به نمونه ادبی زیر توجه کنید:

... *А не пойти ли нам поужинать? – Пойдём*, - согласился Фома и вдруг ожесточённо зарычал, сжав кулаки и взмахивая ими (Горький. Фома Гордеев).

... با هم برویم شام بخوریم؟ - برویم. فوما موافقت خودش را اعلام کرد و به ناگهان، بی رحمانه نعره سر داد و مشت‌های خود را گره کرده و در هوا تکان داد (گورکی. فوما گاردیف).
۲) تحریک و تشویق به انجام عمل مشترک در محیط کلامی روسی درباره افعال حرکتی، می‌تواند به کمک گذشته جمع فعل انجام شود، هر چند منظور انجام عملی در زمان آینده باشد: *Пошли (برویم؟)*، *Поехали (برویم؟)* و مانند آن (شفقی ۱۹۳). در این صورت نیز مانند فرمول پیشین اعلام سازگاری به کمک تکرار صورت فعلی (در زمان گذشته) با آهنگ جمله خبری انجام می‌شود:

Поехали? Поехали. **Броим? Броим.**

عبارت اعلام توافق در پاسخ به پیشنهاد برای دلالت بر صورت گرفتن توافق مشترک درباره انجام ملاقات در تاریخ و زمان مشخص به کمک فرمول زیر انجام می‌شود:

Договорились? Договорились. **Тوافق کردیم? توافق کردیم.**

۳) صورت اجرایی (перформативная форма) فعل соглашаюсь (موافقت می‌کنم) به طور مستقیم بر انجام گرفتن سازگاری دلالت دارد:

Согласитесь? Соглашаюсь. موافقت کنید؟ موافقم.

این فرمول بیشتر در پاسخ به ساختار "پیشنهاد" **Согласитесь?** (قبول می‌فرمایید؟) می‌آید. در این صورت بیشتر شاهد توضیح موضوع سازگاری به کمک هدایت صرفی **с чем?** (با چه چیزی؟) و یا در قالب جمله مرکب با ترکیب توضیحی **с тем, что ...** (با آنکه ...) هستیم. به نمونه ادبی زیر توجه کنید:

Может, ты напишешь? – Хорошо, я напишу, - соглашаюсь. – Только не сейчас (Петкевич. Бессонница).

می‌شود تو بنویسی؟ - باشد. می‌نویسم. موافقم. اما الان نه. (پیتکوچ. بی‌خوابی).

در نمونه فوق شاهد کاربرد محدود ساختن سازگاری به‌زمان با استفاده از عبارت **Только не сейчас** (فقط الان نه) ایم.

۴) یکی از راهکارهای ارائه پیشنهاد استفاده از صورت صفت کوتاه در قالب جمله‌های پرسشی است: **согласен, согласна, согласны** (موافقی؟ / موافقت می‌کنید؟) (شفقی ۱۹۴). در پاسخ مثبت به چنین صورت‌هایی، بیشتر از همین صفت کوتاه بدون آهنگ پرسشی استفاده می‌شود، با این تفاوت که صورت ضمائر **Вы** (شما) و **ты** (تو) در جملات دربردارنده پیشنهاد به ضمائر شخصی **я** (من) و **я** (ما) در اعلام سازگاری تغییر می‌یابد:

Вы (ты) согласен (-на, -ны)? شما (تو) موافقی (موافقت می‌کنید)؟

Я согласен / согласна. موافقم.

Мы согласны. ما موافقیم.

به نمونه ادبی زیر توجه کنید:

В частности, по его мнению, на конвейере должны собираться только базовые модели Уралов. Вы согласны с этим утверждением? В целом, согласен (Дмитрий Федечкин, Вячеслав Несчастный, Производства должны прийти у выпуску конечного продукта).

به‌ویژه به‌نظر او در چرخه تولید، تنها باید مدل‌های اصلی "اورال" جمع شوند. شما با این نظر موافقت می‌کنید؟ - در کل موافقم (دمیتری فیدیتچین، ویاجیسلاو نیشاسنی، کارخانه باید به تولید محصول نهایی برسد).

در نمونه ادبی بالا، از ابزار زبانی *в целом* (در کل) برای بیان محدودیت در اظهار سازگاری اعلام شده استفاده شده است.

۵) در پاسخ به کنش گفتاری پیشنهاد در صورتی که یکی از صورت‌های *хорошо бы...* (خوب می‌شود...)، *надо бы...* (لازم است...) در فرمول پیشنهاد به کار رفته باشد، اعلام سازگاری نیز بیشتر به کمک تکرار همان صورت‌های قیدی است:

Хорошо бы? Хорошо бы. خوب می‌شود؟ خوب می‌شود.

Надо бы? Надо бы. لازم است؟ لازم است.

۶) جزء محرک *(-те) давай* (بیا / بیایید) شکلی برای بیان سازگاری و توافق است که بیشتر در پاسخ به پیشنهاد انجام کاری به صورت مشترک استفاده می‌شود (بالاکای ۱۲۱). در این صورت در ساخت فرمول پیشنهاد فعلی که پیشنهاد به انجام مشترک آن می‌شود، در ساختار اول شخص جمع پس از جزء محرک *(-те) давай* (بیا / بیایید) وارد می‌شود. در اعلام پاسخ مثبت، فعل مشترک دیگر وارد نمی‌شود و جزء *(-те) давай* (بیا / بیایید) به تنهایی در اعلام سازگاری به کار می‌رود.

Давайте поговорим. Давайте. بیاید صحبت کنیم. بیاید.

۷) آ. و. بوندارکو و س. ب. شویبک بر اعلام توافق از راه کاربرد تکرار دوبل (*двойной повтор*) به کمک کلمه *так* (اینگونه، این طور) در محیط کلامی روسی متذکر می‌شوند (بوندارکو، شویبک ۳۹۶). در این صورت، تکرار می‌تواند جزء فعلی و یا مفعول مکانی / زمانی را در برگیرد:

Поборемся за справедливость? Борются так борются.

برای عدالت مبارزه کنیم؟ مبارزه کنیم. باشد مبارزه کنیم.

Об этом подумаешь завтра. Хорошо? Завтра так завтра.

درباره این موضوع، فردا فکر کن. خوب؟ فردا. باشد. فردا.

۸) پاسخ مثبت به کنش گفتاری امری - ارشادی "پیشنهاد" که به کمک عبارت *Вы (Ты) не возражаете (возражаешь)?* (تو مخالفتی ندارید (مخالفتی نداری)؟ بیان شود، به کمک عبارت *Я не возражаю.* (من مخالفتی ندارم.) که شکل منفی فعل اجرایی است، شکل می‌گیرد. این صورت، مترادف با صورت‌های سازگاری

Я согласен / согласна (من موافقم)، Мы согласны (ما موافقیم) و نیز Я соглашаюсь (من موافقم) است. تفاوت ساختار این فرمول با دیگر فرمول‌های نامبرده در آن است که پاسخ مثبت به کمک ریل‌یاتیو Нет (نه خیر) شکل می‌گیرد.

در محیط کلامی روسی یکی از راهکارهای بیان ادب نسبت به مخاطب موقعیتی برای اعلام درخواست، پیشنهاد، نصیحت و مانند آن، استفاده از ساختارهای منفی پرسشی است: Вы (Ты) не возражаете (возражаешь)? (شما (تو) مخالفتی ندارید (مخالفتی نداری)؟). بدین شکل گوینده به مخاطب خود حق انتخاب برای پذیرش و یا رد درخواست، پیشنهاد و نصیحت اعلام شده را می‌دهد. این شیوه کلامی موجب لطیف شدن محیط کلامی و دوری از اختلاف می‌شود. گ.آ. بالاکای از صورت Не возражаю! (مخالفتی ندارم) به‌عنوان صورت مودبانه و رسمی اعلام سازگاری در پاسخ به پیشنهاد و درخواست نام می‌برد (بالاکای ۸۳).

Не смею возражать. (جرات مخالفت ندارم) نیز برای بیان سازگاری در پاسخ به‌نظر و قضاوت مخاطبی که در جایگاه اجتماعی بالاتر و یا برابر قرار دارد، به‌کار می‌رود (بالاکای ۴۳۳).

Я не возражаю.

من مخالفتی ندارم.

Я (лично) не возражаю.

من (خودم) مخالفتی ندارم.

Нет, я не возражаю.

نه. من مخالفتی ندارم.

Я ничего не возражаю.

من هیچ مخالفتی ندارم.

در این صورت موضوعی که با آن اعلام موافقت می‌شود، می‌تواند به‌کمک هدایت صرفی против чего-н (در مقابل چیزی...) بیان شود. ساختارهایی که این صورت برای بیان توافق می‌تواند شکل دهد، عبارتند از:

Я не возражаю против чего-н.

من درباره... مخالفتی ندارم.

Я не возражаю против Вашего / твоего предложения.

من مخالفتی با پیشنهاد شما / تو ندارم.

Я не возражаю против этого.

من درباره این موضوع مخالفتی ندارم.

Я не возражаю против того, что ...

من درباره آنکه ... مخالفتی ندارم.

Я не возражаю против того, чтобы ...

من درباره آنکه ... مخالفتی ندارم.

Я не возражаю, чтобы ...

من مخالفتی ندارم که ...

پاسخ مثبت گوینده به پیشنهادی که با فرمول *Вы не возражаете?* (شما مخالفتی ندارید؟) مطرح شده باشد می‌تواند همراه با پیرنگ تعجب و در قالب عبارات زیر باشد:

Какие могут быть возражения! **چه مخالفتی می‌توانم بکنم!**
Нет возражений. **مخالفتی نیست.**

۹) دیگر صورت منفی که در زبان روسی برای اعلام سازگاری به کار می‌رود، عبارت زیر است:

Я (лично) (в принципе) не против. **من (خودم) (اصولاً) مخالفتی ندارم.**
Я ничего не имею против. **من هیچ مخالفتی ندارم.**
Я не против того, чтобы ... **من مخالفتی ندارم تا که ...**
Я не против + инфинитивная форма **من مخالفتی ندارم + صورت مصدری**
глагола **فعل**

به نمونه زیر توجه کنیم:

Я не против продолжить сотрудничество с Вами.

من برای ادامه همکاری، با شما مخالفتی ندارم.

۱۰) صورت تأکیدی که به طور مستقیم بر پذیرش پیشنهاد و صورت گرفتن کنش گفتاری سازگاری می‌تواند دلالت داشته باشد، عبارت زیر است:

Я принимаю Ваше предложение. **من پیشنهاد شما را می‌پذیرم.**

ویژگی اصلی این فرمول کاربرد در محیط‌های کلامی رسمی و اداری است.

به نمونه زیر بنگریم:

С удовольствием **принимаю Ваше предложение** участвовать в разработке учебника по русскому языку как иностранному нового поколения.

با کمال میل **پیشنهاد شما** را برای شرکت در تدوین کتاب آموزشی زبان روسی، به عنوان زبان خارجی نسل جدید می‌پذیرم.

از گسترده‌های این ساختار می‌تواند همراهی توضیح پیشنهادی که مورد پذیرش قرار گرفته است، باشد:

Я принимаю Ваше предложение о ... **من پیشنهاد شما را درباره ... می‌پذیرم.**

موضوع سازگاری می‌تواند به گونه توضیحی و با آمدن گونه مصدری فعلی که از سوی مخاطب پیشنهاد شده است، بیان شود. به نمونه‌های زیر توجه کنید:

Я принимаю Ваше предложение опубликовать Вашу монографию.

من پیشنهاد شما را دربارهٔ نشر کتاب شما می‌پذیرم.

ب) ریل‌یاتیوها:

ریل‌یاتیو نیز به فراوانی در اعلام سازگاری به کار می‌روند. ریل‌یاتیو نامی است برای کلماتی که برای ارتباط در جمله و متن به کار می‌روند، استفاده می‌شود و بیشتر مربوط به بررسی ساختارهای نحوی جمله است. این اصطلاح نخستین بار توسط م.آ. لیاپون (М.А.Ляпон) به کار رفته است. ریل‌یاتیو را برخی نویسندگان، از جمله گ.و. والیموا (Г.В.Валимова)، واحد ارتباطی کلام خوانده‌اند که در بردارندهٔ واکنش گوینده نسبت به پدیده‌های اطراف است (تیخونوف ۲۷۸).

ریل‌یاتیوهای Да. (بله.) و Нет. (نخیر.) در سبک خنثی می‌توانند بیانگر نظر موافق باشند (بوندارکو، شوویک ۳۹۶). دیگر فرمول پریسامد مترادف با این دو صورت، صورت خنثی Хорошо. (خوب.) است. بوگدانوا این صورت را جزء ادات (частица) برای بیان سازگاری اعلام می‌کند (بوگدانوا ۳۵). Ладно. (باشند.) را نیز می‌توان صورت غیرادبی و محاورهٔ این صورت به حساب آورد. به نمونهٔ ادبی زیر توجه کنید:

- Хорошо, хорошо, я не возражаю, - согласился Иудей с улыбкой и Новенькая догадалась, что они очень близкие друзья и связь между ними какая-то иная, чем у всех прочих здесь присутствующих... (Улицкая. Казус Кукоцкого).

ای اودی با لبخندی بر لب موافقت خود را اعلام کرد و نوینکایا گمان کرد که آن‌ها دوستانی بسیار نزدیک‌اند و حلقهٔ میان ایشان از جنس دیگری است که با تمام کسانی که در این جمع حضور دارند، متفاوت است: - خوب، خوب، من مخالفتی ندارم (اولیتسکایا. سفسطهٔ کوکاتسکی).

از دیگر پاسخ‌های مثبتی که به کمک استفاده از ریل‌یاتیوها شکل می‌گیرند، می‌توان به نمونه‌های زیر که بیشتر با پاسخ Да. (بله.) همراه می‌شوند، اشاره کرد (بوندارکو، شوویک ۳۹۶):

Конечно.	البته.	Разумеется.	واضح است. / مسلم است.
Очевидно.	روشن است.	Бузусловно.	بی‌شک.
Точно.	دقیقاً.	Без сомнения.	بی‌تردید.
Именно.	دقیقاً.		

به نمونه زیر توجه کنید:

Я могу полагаться на вас в этом деле? **Безусловно.**

من می‌توانم در این کار روی شما حساب کنم؟ بدون شرط.

Хотите попробовать запеканку моей мамы? **Разумеется.**

می‌خواهید؟ مادر من را امتحان کنید؟ معلوم است.

صورت‌های آداب و معاشرت که بار احساسی و عاطفی گوینده را در اعلام توافق بیان می‌کنند، به گستردگی در شکل‌گیری پاسخ مثبت به کار می‌روند. این صورت‌ها می‌توانند به تنهایی و یا در ترکیب فرمول‌های سازگاری، پاسخ مثبت در پذیرش پیشنهاد را شکل دهند:

с (большим / огромным) удовольствием	با (کمال) میل (بسیار)
Охотно	با کمال میل
с (большой) радостью	با خوشحالی (بسیار)
с наслаждением	با لذت
с благодарностью	همراه با سپاسگزاری
с (большой) признательностью	با قدردانی (بسیار)
с (великой) честью	با افتخار (فراوان)

به نمونه‌های زیر توجه کنید:

Приедете на наш праздничный банкет? **С великой честью.**

به جشن ما تشریف می‌آورید؟ با افتخار تمام.

Как на счет театра? **Охотно.**

نظرتان راجع به رفتن به تئاتر چیست؟ با کمال میل.

Примите мой скромный подарок? **С радостью.**

هدیه ناچیز مرا می‌پذیرید؟ خوشحال می‌شوم.

Съели вчерашний торт? **С наслаждением.**

تارت دیروزی را خوردید؟ با لذت (خوردیم).

برخی از پاسخ‌های مثبت در بیان توافق، معنای واژگانی مستقیم خود را از دست داده‌اند و دیگر به‌عنوان ادات به کار می‌روند. **Почему бы нет?** (چرا که نه؟) (بوندارکو، شوپیک ۳۹۷). در این حالت آمدن جزء **A** در آغاز این عبارت رنگ احساسی بیشتری به سازگاری حاصله می‌بخشد: **почему бы и нет?** (A) (چرا که نه؟). به نمونه ادبی زیر توجه کنید:

Что если все вместе предложим нашему директору организовать корпоративный праздник? **Почему бы и нет.**

نظرتان چیست اگر همه با هم به‌مدیر پیشنهاد جشنی بزرگ را بدهیم؟ چرا که نه. در محیط کلامی روسی از عملکرد اعلام ناسازگاری استفاده بسیاری می‌شود. این اعلام ناسازگاری در ذهنیت مردم روسیه به‌قدری عمیق شکل گرفته است که ایشان حتی برای اعلام سازگاری خود نیز از ناسازگاری استفاده می‌کنند. پریسامدترین ساختار بیان سازگاری از طریق ناسازگاری در زبان روسی همراهی پاسخ مثبت Да (بله) با پاسخ منفی нет (خیر) است. در این صورت پاسخ مثبت بر پاسخ منفی برتری معنایی دارد و معنای عبارت در مجموع دلالت بر اعلام سازگاری دارد. عموماً این ساختار را واژه‌ی تاکیدی конечно (البته) در موقعیت پس‌آیندی همراهی می‌کند.

Да нет, (конечно!) (بله نه، البته.)

ساختار فوق خاص زبان محاوره بوده و در متون ادبی کاربرد ندارد. به نمونه‌ی زیر توجه کنید:

Может возьмешь с собой зонт? **Да нет, конечно.**

می‌توانی با خودت چتر بیاوری؟ **بله، البته.**
فارمانفسکایا از فرمول‌های زیر به عنوان سبک‌های محاوره‌ای غیرادبی برای بیان سازگاری در پاسخ به کنش‌گفتاری "پیشنهاد" نام می‌برد (فارمانفسکایا، ۲۰۰۷: ۲۷۹):
Я не прочь. مخالفتم ندارم. Я за. موافقم.

به نمونه‌های زیر توجه کنید:

Может выпьем по чашечке кофе? **Я не прочь.**

می‌توانیم یک فنجان چای بنوشیم؟ **مخالفتم ندارم.**

Кто желает поддержать кандидатуру этого человека? Я за.

چه کسی می‌خواهد موافق نامزدی این فرد است؟ من.

برای اعلام سازگاری، هنگامی که پیشنهاد به‌کمک صورت (Вы не возражаете?) (شما مخالفتم ندارید؟) مطرح شده باشد، می‌تواند گونه‌های توافقی زیر به کار رود:

Нет. (نه، خیر.) Нет, нет. (نه، خیر.)

به‌هیچ وجه. (Нет,) что Вы? (نه، خیر.) چه فرمایشی است. Нисколько.

به‌نمونه‌های ادبی زیر توجه کنید:

Но, если вы не возражаете, я бы спросил вас кое о чем предварительно. Вы не возражаете? – **Нет**, беспомощно пробормотала я (Белоусова. По субботам не стреляю).

اما، اگر شما مخالفتی نداشته باشید، می‌خواستم در مقدمه گفتگو چیزی از شما بپرسم/ مخالفتی ندارید؟ ناشیانه و درمانده زیر لب گفتم: – نه (بیلا/اوسوا. شنبه‌ها تیراندازی نمی‌کنم).

Нам надо советоваться с ним по некоторым важным вопросам. Вы не возражаете? — Нет-нет! (Велтистов. Электроник - мальчик из чемодана).

لازم است که ما با او در برخی موارد مهم مشورت کنیم. شما که مخالفتی ندارید؟ – نه، نه (ویلتیستوف. الکترونیک- پسر بچه‌ای از چمدان).

Особенно Легран вдохновляет... Вы не возражаете?

— Нет, что вы... конечно, — смутился Лапенков (Горин, Убийца).

مخصوصاً لیگران تشویق کرد... شما مخالفتی ندارید؟ لاپینکوف با شرمندگی گفت: نه، چه می‌فرمایید... البته (گرین، قاتل).

За это дело надо браться всерьёз, ты, как всегда, Яша... Вы не возражаете, Глеб?— **Что вы**, Владимир Константинович! (Парнов. Третий глаз Шивы).

باید این کار را جدی گرفت. مثل همیشه حق با توست یا شا. گلیب، شما که مخالفتی ندارید؟ – چه می‌گویید، ولادیمیر کنستانتینویچ! (پارنوف. چشم سوم شیوا).

— Можно, я так посижу? Вы не возражаете?

— Нисколько (Трифонов. Утоление жажды).

– می‌توانم اینطور بشینم؟ مخالفتی ندارید؟ – به هیچ وجه (تریفونوف. رفع تشنگی).

نتیجه

در پی این پژوهش، روشن شد که فرمول‌های بیان سازگاری با کنش‌گفتاری محرک "پیشنهاد" به طور عمده از دو راه (به کمک ابزار زبانی تکرار و با استفاده از ریل‌یاتیوها) ساخته می‌شوند. سازگاری می‌تواند ترکیبی از هر دو صورت برگرفته باشد. از آنجا که ریل‌یاتیوها، واکنش گوینده را نسبت به پیشنهاد مخاطب کلامی خود بیان می‌کنند، دربردارنده بار احساسی و

عاطفی در اعلام توافقند. ریل‌باتیوهایی که از آن‌ها برای اعلام سازگاری استفاده می‌شود، در راستای رعایت اصل سازگاری به‌کار می‌روند. از صورت‌های سازگاری به‌منظور رعایت ادب و تأیید گوینده حتی در شرایط اعلام ناسازگاری نیز استفاده می‌شود.

در زبان روسی فرمول‌هایی که در پاسخ مثبت به پیشنهاد در آن‌ها از ابزار تکرار استفاده می‌شود، تکرار می‌تواند کامل، اصلاحی و یا تکمیلی باشد. صورت‌های پاسخ می‌توانند به‌کمک صورت‌های مثبت و منفی فعل اجرایی: *Соглашаюсь.* (موافقم.)، *Не возражаю.* (مخالفتی ندارم.)، صورت گذشته فعل برای اعلام سازگاری برای رفتن به مکانی و یا تعیین و تأیید قرار ملاقات: *Пошли.* (برویم.)، *Договорились.* (توافق کردیم.)، شکل صفت کوتاه *согласен* / *согласна* (موافقم.)، صورت‌های قیدی *Хорошо бы.* (خوب می‌شود.) و *Надо бы.* (لازم است.)، جزء محرک *Давай (-те)* (بیا / بیایید) و ... محقق شوند. در صورت‌های تکرار اصلاحی و یا تکمیلی بیشتر در پاسخ، نهاد و گزاره پنهانند و ابزار زبانی که آشکارا در سازگاری می‌آیند، دلالت بر مفعول جمله دارند.

سازگاری می‌تواند کل موضوع پیشنهاد و یا بخشی از آن را دربرگیرد. در نتیجه این پژوهش روشن شد که صورت‌های اعلام محدودیت در سازگاری انجام شده، می‌توانند مربوط به‌زمان مشخص، مکان مشخص، فاعل مشخص و یا اعلام شرایط مشخصی برای صورت گرفتن توافق باشند.

References

- Apresian Uri Derenikovich (2006) *yizikavaia kartina mira I sistemnaia leksikografia* (Map of World Languages and Systemic Lexicography). Moscow: yiziki slavianskikh kultur.
- Austen Jane (1986) *Slova kak deistvie* (How to Do Things With Words)// Novaie v zarubezhnoi lingvistike. Moscow: Progress.
- Balakai Anatolii Georgevich (2004) *Talkovii slovar russkava richivova etiketa* (Descriptive Dictionary of Russian Speech Etiquette): vishe 4000 etiketnikh slov I virazhenii. Moscow: OOO "Izdatelstvo Astrel": OOO "Izdatelstvo AST": OOO "Tranzitkniga".
- Bogdanova M.A. (2015) *Forma, simantika I funktsii leksiemi Khorosho*: dissertatsia na soiskanie uchonoii stepeni kandidata filologicheskikh nauk. -Moscow: Moskovskii gorodskoi pedagogicheskii universitet. 216 p.

- Bondarko A.B. Shubik C.A. (2005) *Virazhenie soglasia / nisoglasia v dialoge "vzroslii - rebionok" (na material russkogo iazika) // Problemi funkcionalnoi grammatiki: Polevie strukturi*. -Cankt-Peterburg: Nauka.-P. 576-424.
- Farmanofskaia Natalia Ivanovna (2002) *Richivoie obshenie: kommunikativna-pragmaticheskii padkhod* (Verbal Interaction: Communication - A Pragmatic Approach): uchiebnik dla studentof vuzof. Moscow: russkii yizik.
- . (2007) *Richivoie vzaimdeistvie: komunikatsia I pragmatika* (Verbal Interaction: Communication and Pragmatics). Moscow: izdatelstva "IKAR".
- . (2009) *Richivoi etiket v russkom obshenii (teoria I praktika)* (Speech Etiquette in Russian Communication: Theory and Practice). Moscow: OOO "VK".
- Kabazieva Irina Mikhailovna (1986) *"Teoria richivikh aktov" kak adin iz variantof teorii richivoi deiatelnosti* (Theory of Speech Acts as a variant of Verbal Activity)// Novaie v zarubezhnoi lingvistike.Moscow: Progress.
- Lubimova M.K. (2004) *Intensionalnie smisli soglasia I nisoglasia v russkikh I nimietskikh diskursakh sovishanii I peregovorov*. Avtoreferat na soiskanie uchonoii stepeni kandidata filologicheskikh nauk. Tombov: Tombovskii gosudarstvenni tekhnicheskii universitet.
- Mikhailova E.A. (1998) *Reliativi s cementikoi nesoglasia. Aktualnie problem istorii russkogo iazika*. Nauchnaia konferensia, posvishonnaia 70-letiu professor Markova Vitalia Mikhailovich. Kazan: elektronni resurs: http://old.kpfu.ru/science/news/rus_lang/konf1.htm.
- Orazalinova K.A. (2012) *Kommunikativnie smisli soglasia I sposobi ikh verbalizatsii v russkom iazike*. -Cheliabinsk: Viestnik Cheliabinskogo ujsudarstvennogo universiteta. Vip. 62, p. 81-85.
- Ozarovskii O.V. (1974) *Sposobi virazhenia soglasia – nisoglasia v sovremennom russkom iazike*. –Moscow: Russkii iazik v natsionalnoi shkole. No 6. –P. 70-75.
- Pod obshei redaksei A.N.Tikhonova, R.I.Khashimova. (2008) *Ensiklopedicheski slovar –spravochnik lingvisticheskikh terminov I poniatii. Russkii iazik: v 2 t. -T 2.-* Moscow: Flinta: Nauka.- 816 P.
- Sotnikova A.A. (1987) *Dialog I uslovia realizatsii v niom simantiko-kommunikativnoi kategorii soglasia – nisoglasia/* Leningrad: Vistnik Leningradskogo gosudarsvennogo universiteta. Vip. 4, No 23.
- Shafaghi M. (2014) *Rechevoi akt "predlozhenie" v russkom lingvokulturnom obsheshtve*. Sovremennie napravlenia I priomi v praktike obuchenia russkomu iaziku kak inostrannomu v persoiazichnoi auditoria. Sbornik materialov mezhdunarodnovo foruma, Moscow-Tula, p. 191-1